

GRZEGORZ KRAWIEC
MIROSLAW RUCKI

WYCHOWANIE DO CZYSTOŚCI W PRAWIE MOJŻESZOWYM

1. WYCHOWANIE DO CZYSTOŚCI

Czystość, jak już wielokrotnie udowodniano, jest wartością¹, która wymaga wspierania², m.in. ze strony osób wychowujących młode pokolenie, tzn. rodziców, nauczycieli, wychowawców i pedagogów. Człowiek rodzi się jako istota słaba, bezradna i potrzebująca wsparcia, wychowania. W pedagogice współczesnej wiele mówi się o wychowaniu, jakie ono powinno być, jaki powinno mieć cel, przez kogo powinno być realizowane, a przede wszystkim czym ono jest³. Badacze wskazują, że wychowanie charakteryzuje się odwagą odnoszenia się do istoty bytu człowieka, i nie wolno go redukować jedynie do metod oddziaływania na drugiego człowieka i osiągania tym samym określonych celów⁴.

KorczaK, twórca systemu wychowania opiekuńczego, przedstawiał w swoich pismach wychowanie jako umiejętne wspieranie, wspomaganie, rozwijanie w dziecku jego uzdolnień i wrodzonych możliwości. Wychowanie to proces uczestnictwa wychowanków w zdobywaniu wiedzy, nowych doświadczeń, poznawaniu świata⁵. Mu-

---

Mgr GRZEGORZ KRAWIEC – pracownik redakcji czasopisma „Miłujcie się!”, e-mail: grzegorz.wiktor.krawiec@gmail.com

Dr hab. inż. MIROSLAW RUCKI – Wyższe Seminarium Duchowne Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii Zagranicznej w Poznaniu, ul. Panny Marii 4, 60-962 Poznań; e-mail: mirosław.rucki@gmail.com

¹ Por. np. G. KRAWIEC, *Czystość jako wartość*, „Roczniki Pedagogiczne” 7(43) (2015), nr 3, s. 93-114.

² D. KORNAS-BIELA, *Czystość*, w: K. CHAŁAS (red.), *Encyklopedia aksjologiczna*, Radom: Polwen 2016.

³ Zob. np.: S. GAŁKOWSKI, *Rozwój i odpowiedzialność: antropologiczne podstawy koncepcji wychowania moralnego*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2003.

⁴ B. ŚLIWERSKI, *Pedagogika ogólna*, Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls” 2012, s. 340.

⁵ J. KORCZAK, *Prawidła życia*, Warszawa: Wydawnictwo Pelikan 1988, s. 43-44.

szczyński rozumie je jako „zamierzone działania w formie interakcji społecznych mające na celu wywołanie trwałych pożądaných zmian w osobowościach ludzi”⁶. Wychowanie jest również określane jako układ oddziaływań społecznych, które wywołują zmiany w osobowości człowieka poddawanego tym oddziaływaniom⁷. Palka wychowanie przedstawia jako działania służące kształtowaniu osobowości człowieka i wspomaganie rozwoju osobowości, którego celem jest kształtowanie postaw wychowanków oraz formowanie ich systemu wartości⁸. Święty Jan Paweł II podkreślał, że „wychowanie jest przede wszystkim *obdarzaniem człowieczeństwem – obdarzaniem dwustronnym*”⁹.

Badacze są zgodni co do tego, że przedwczesna aktywność seksualna człowieka manifestuje się jako niedojrzała i asocjalna, a to odchylenie od normy może się utrwalić i stać się w późniejszym życiu poważnym obciążeniem¹⁰. Fakt ten nakłada na rodziców, opiekunów i wychowawców szczególną odpowiedzialność za wychowanie dziecka w czystości, czyli za stworzenie mu warunków do osiągnięcia pełnej dojrzałości.

Odnosząc do czystości kwestie wychowania, warto dostrzec konkluzję o. J. Woronieckiego: „Zadaniem czystości jest dać taką sprawność w panowaniu nad budzącymi się od czasu do czasu w każdym człowieku poruszeniami płciowymi, iżby umiał dawać im ujście tylko w wypadkach dozwolonych przez moralność, a więc w granicach uczciwego pożycia małżeńskiego, natomiast, aby umiał je zatrzymywać we wszystkich innych warunkach”¹¹.

Widzimy więc czystość jako pozytywną dyspozycję człowieka „do czynienia dobra” (KKK 1803), który chce żyć w jedności i w zgodzie z Bogiem, z innymi i ze sobą samym.

2. POTRZEBA WYCHOWANIA DO CZYSTOŚCI

Znaczenie ludzkiego ciała i płciowości zostało przez pedagogów dostrzeżone i docenione. Jest rozpatrywane przez wielu badaczy w kategoriach pedagogicz-

⁶ H. MUSZYŃSKI, *Zarys teorii wychowania*, Warszawa: PWN 1977, s. 25.

⁷ A. GURYCKA, *Struktura i dynamika procesu wychowawczego*, Warszawa: PWN 1979, s. 55.

⁸ Cyt. za: E. TABORA-MARCJAN, *Terminologiczne podstawy refleksji pedagogicznej i edukacyjnej*, w: R. ŚIĞVA, A. GUZIK, *Teoretyczne i praktyczne aspekty współczesnej edukacji*, Kraków: Krakowska Akademia im. A.F. Modrzewskiego 2009, s. 46.

⁹ P. SŁABEK, *Jan Paweł II naucza. O rodzinie*, Kraków: Wydawnictwo M 2011, s. 58.

¹⁰ J. PIEGSA, *Małżeństwo sakramentem – rodzina kościołem domowym*, Opole: WT Uniwersytetu Opolskiego 2005, s. 41.

¹¹ J. WORONIECKI, *Katolicka etyka wychowawcza*, t. II: *Etyka szczegółowa*, Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL 1986, s. 173.

nych¹². Między innymi zauważa się destruktywny wpływ niewłaściwie wykorzystanej płciowości na rozwój społeczeństwa¹³. W procesie promowania zdrowego podejścia do płciowości niezaprzeczalnie ważną rolę odgrywają nauczyciele¹⁴, ale przede wszystkim rodzina¹⁵.

Z teologicznej perspektywy fundamentalne znaczenie cnoty czystości wynika stąd, że tylko człowiek czysty jest w stanie dobrze realizować zadania życiowe, ponieważ staje się zdolny do miłości oraz nabywa umiejętności „nawiązywania więzów komunii z drugim człowiekiem” (KKK 2332). Czystość leży u podstaw świętości – daje możliwość oglądania Boga (Mt 5, 8) oraz jest warunkiem wiernego wypełnienia każdego z powołań szczegółowych: do małżeństwa, kapłaństwa czy życia konsekrowanego¹⁶. W sposób naturalny najbliższa rodzina jest środowiskiem wzrastania, a więc i wychowania człowieka. Rodzina zawsze była miejscem zapewniającym ciągłość pokoleń, a jednocześnie przygotowującym człowieka do założenia własnej rodziny.

W Sandomierzu, w 1999 r. Jan Paweł II powiedział, że „Wychowanie do czystości jest jednym z wielkich zadań ewangelizacyjnych, jakie obecnie stają przed nami. Im czystsza będzie rodzina, tym zdrowszy będzie naród”. Zadanie, które wskazuje nam Bóg Biblii i święty Papież, jest stale rosnącym wyzwaniem. W 1981 r. Instytut Guttmachera¹⁷ wykazał na podstawie przeprowadzonych badań, że 81% nieżonatych mężczyzn i 60% nieżonatych kobiet współżyło seksualnie przed ślubem. Ci młodzi ludzie rozpoczynali aktywność seksualną już w wieku jedenastu lat, i było to w 1981 roku! W ciągu ostatnich lat procent młodzieży podejmującej seksualne współżycie przedmałżeńskie wzrósł w szokujący sposób¹⁸.

Aktywność seksualna młodych ludzi prowadzi do bardzo wielu problemów, z których jednym z największych są ciąży nastolatków. Odsetek nieletnich ma-

---

¹² D. KUBIAK-JABŁOŃSKA, *Ciało jako kategoria pedagogiczna*, „Roczniki Pedagogiczne” 6(42) (2014), nr 1, s. 69-85.

¹³ *Pornografia – zagrożenie dla rodziny i społeczeństwa. Materiały z posiedzeń sejmowej Komisji Rodziny oraz senackiej Komisji Rodziny i Polityki Społecznej*, Warszawa 1999.

¹⁴ K. WOJCIECHOWSKA, *Nauczyciel – przewodnikiem w procesie promowania zdrowia w szkole*, „Roczniki Pedagogiczne” 6(42) (2014), nr 2, s. 127-142.

¹⁵ S. CUDAK, *Znaczenie rodziny w eliminowaniu trudności wychowawczych u dzieci i młodzieży*, „Roczniki Pedagogiczne” 6(42) (2014), nr 4, s. 33-50.

¹⁶ Por. M. DZIEWIECKI, *Jak mówić do młodych o czystości i jak wychowywać w czystości?*, „Zeszyty Formacji Katechetów” 15(2015), nr 3(59), s.77-92.

¹⁷ J. McDOWELL, *Nie! Pomóż swojemu dziecku pokonać presję seksualną*, Lublin: Wydawnictwo Pojednanie 1992.

¹⁸ S. GRZELAK, *Profilaktyka ryzykownych zachowań seksualnych młodzieży. Aktualny stan badania świecie i w Polsce*, Warszawa: Wydawnictwo Scholar 2006.

tek¹⁹ wśród ogółu rodzących stanowi 10%²⁰. Duża część z tych kobiet spośród nastolatek, które wychodzą za mąż z powodu ciąży, rozwiedzie się przed upływem kilku lat²¹. Innym poważnym problemem są choroby weneryczne, które stale się rozprzestrzeniają²² z powodu rozwiązłości. Mniej widoczne, ale równie realne, są inne negatywne konsekwencje seksualnego współżycia przedmałżeńskiego, w których znajdujemy: poczucie winy, niskie poczucie własnej wartości, poczucie bycia wyzyskanym, niepewność – czy przyszły współmałżonek zrozumie i przebaczy, rozczarowanie seksualnością i ludźmi, a nawet przyszłym małżeństwem.

Historia biblijna będąca świadectwem działania Boga w życiu poszczególnych ludzi i całych społeczeństw ukazuje spojrzenie na płciowość oraz zagadnienia związane z wychowaniem w sposób sugerujący długotrwały rozwój zdrowego społeczeństwa. Prawo Mojżeszowe wyraźnie o tym mówi: „Wybierajcie więc życie, abyście żyli wy i wasze potomstwo, miłując Pana, Boga swego, słuchając Jego głosu, Ignąc do Niego; bo tu jest twoje życie i długie trwanie twego pobytu na ziemi” (Pwt 30, 19-20). Prawodawca oczekuje podejmowania konkretnych kroków wychowawczych, których celem jest przedłużenie trwania narodu Izraela. Między innymi dotyczy to zachowywania czystości przedmałżeńskiej, wierności w małżeństwie, wielodzietności i utrzymywania więzi rodzinnych.

3. POLITYKA PRORODZINNA W STAROŻYTNYM IZRAELU

3.1. WSPÓLNOTA RODZIN

Zaczynając od Księgi Wyjścia, już od jej pierwszego wersetu, Izraelici są postrzegani przez Prawodawcę jako wspólnota rodzin: „Každy [z synów Jakuba] przyszedł [do Egiptu] ze swoją rodziną” (Wj 1, 1). Nakaz wypełniania wszystkich postanowień Prawa skierowano do Izraelitów, ich synów i wnuków (Pwt 6, 2). Prawodawca przypomina zbiorowe doświadczenie wszystkich członków rodzin stanowiących naród izraelski: „Stoicie dzisiaj wszyscy przed obliczem Pana, Boga

¹⁹ Kobiety, które zaszły w ciążę i (lub) urodziły dziecko do 18. roku życia.

²⁰ B. FRANKOWICZ-GASIUL, A. MICHALIK, A. CZERWIŃSKA, M. ZYDOREK, J. OLSZEWSKA, J. OLSZEWSKI, *Ciąża młodocianych – problem medyczny i społeczny*, „Studia Medyczne” 11(2008), s. 57-63.

²¹ Rozwody w Polsce według lat: 1946 – 8,0 tys.; 1950 – 11,0 tys.; 1960 – 14,8 tys.; 1970 – 34,6 tys.; 1980 – 39,8 tys.; 1990 – 42,4 tys.; 2000 – 42,8 tys., w: *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa: Ministerstwo Edukacji Narodowej 2014, s. 42.

²² Z 1227 zarejestrowanych przypadków w 2005 roku do 1892 w roku 2013 – *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej*, s. 38. Wśród najbardziej powszechnych chorób wymienia się: kiłę, rzeżączkę, opryszczkę, chłamydię i AIDS.

waszego: wasi naczelnicy pokoleń, wasi starsi, wasi zwierzchnicy i każdy Izraelita; wasze dzieci i żony, i obcy, który przebywa w twoim obozie” (Pwt 29, 9-10)²³. Indywidualny Żyd jest postrzegany jako członek wspólnoty rodzin.

Księga Kapłańska (rozdz. 23) zawiera obszerny opis „czasów świętych dla Pana”. Są to święta i uroczystości na cześć Pana Boga Izraela, a udział w tych uroczystościach jest przewidziany dla całych rodzin. Na przykład baranek paschalny jest przeznaczony do spożycia dla rodziny (Wj 12, 3). Według nauk rabinicznych Szabat jest świętem najbliższej rodziny, podczas gdy Pascha jest świętem scalającym dalszą rodzinę, ponieważ na jednego baranka przypada około 10 osób (*Pesachim* 64b). Oprócz zawartych w Prawie przepisów istnieje wiele zwyczajów żydowskich na poszczególne święta, które pomagają umocnić więzi rodzinne.

Księga Powtórzonego Prawa (np. 12, 7; 12, 12; 12, 18) mówi o tym, by razem z rodzinami spożywać dary i radować się przed Bogiem. Wspólne z dalszymi krewnymi lub sąsiadami złożenie ofiary i ukrycie się przed aniołem śmierci wymusza wzajemne przebaczenie, tolerancję lub przynajmniej uznanie wszystkich kłótni za mniej ważne. Wszyscy powinni razem postarać się o baranka i wspólnie spędzić tę noc, gdy w całym Egipcie giną pierworodni synowie.

Dary składane dla Boga w ofierze są pokarmem i źródłem radości. Cały naród żydowski jest zaproszony do uczty życia, wraz z rodzinami, dziećmi i nawet niewolnikami. Dla kontrastu podano przerażający obraz cywilizacji śmierci (zob. Pwt 12, 31), w której zabija się dzieci dla bożków. Jak wyjaśnia *Leksykon religii*, ofiara z ludzi występowała praktycznie we wszystkich religiach, niezależnie od tego, jak była rozwinięta dana kultura²⁴. Dokumenty wspominają o paleniu dzieci na ofiarę bożkom nawet w II wieku po Chr.²⁵ Niestety, współcześnie również mamy do czynienia z zabijaniem dzieci w cywilizacjach żyjących bez Boga. Aborcje są morderstwem dzieci dla bożka wygody i dobrobytu w materialistycznej cywilizacji Zachodu, natomiast posyłanie dzieci na samobójcze akcje terrorystyczne w imię bożka Allaha²⁶ jest charakterystyczne dla cywilizacji islamu²⁷.

---

²³ Jeśli nie podano inaczej, cytaty z Pisma św. w języku polskim przytoczono według *Biblii Tysiąclecia* (Poznań: Pallottinum 2000).

²⁴ B. ZASIECZNA (red.), *Leksykon religii od A do Ż*, Warszawa: MUZA 1994, s. 253.

²⁵ P. KAWERAU, T. KRÓLL (Transl.), *The Chronicle of Arbela*, Lovanii 1985, s. 4.

²⁶ Zob. np.: A. BERKO, *The Smarter Bomb: Women and Children as Suicide Bombers*, Plymouth, UK: Rowland & Littlefield 2012.

²⁷ W świecie islamu pojawiają się też przerażające pomysły na „seksualny dżihad” – kobiety muzułmańskie z rozkazu imamów np. jadą masowo do Syrii i Iraku, by zaspokajać potrzeby seksualne dżihadystów Państwa Islamskiego. Zob. np.: A.S. BENYAMIN, *Wysilek, AIDS i cięża. Kultura islamistów przytoczona na drodze Allaha*, w: *I Międzynarodowa Konferencja „Badania porównaw-*

Mojżesz w imieniu Prawodawcy wyjaśnia Izraelitom: „Na tym polega nasza sprawiedliwość, aby pilnie przestrzegać wszystkich tych poleceń wobec Pana, Boga naszego, jak nam rozkazał” (Pwt 6, 25). Naród izraelski jako wspólnota rodzin musi przestrzegać Przykazań, i jako wspólnota zostanie uznany za naród sprawiedliwy. W przeciwnym wypadku wspólnocie rodzin grozi kara, podobna do tej, jaka spadła na buntowników i ich rodziny (Lb 16, 20-35).

3.2. NAKAZ POSIADANIA I WYCHOWYWANIA POTOMSTWA

Izraelici uważają, że słowa wypowiedziane przez Boga na samym początku istnienia człowieka, gdy Bóg mu błogosławił i powiedział: „Bądźcie płodni i rozmnażajcie się” (Rdz 1, 28), są nakazem religijnym (przykazaniem). Dlatego w judaizmie istnieje przekonanie, że każdy żyd powinien się ożenić, i każda żydówka powinna wyjść za mąż. Wiąże się z tym faktem konieczność zachowywania czystości: np. wdowa, która zachowała czystość w swoim wdowieństwie, mogła być ponownie poślubiona²⁸, a arcykapłan mógł poślubić tylko dziewicę z rodu kapłańskiego²⁹. Czystość bowiem chroni podstawową funkcję rodziny, jaką jest płodność, i stwarza warunki do budowania wyjątkowych relacji miłości małżeńskiej.

Przepisy nadane na Synaju umacniają i pogłębiają rozumienie zakładania rodziny jako nakazu religijnego. Księga Powtórzonego Prawa (7, 13) mówi o tym, że miłość Boga do Izraelitów przejawia się przez liczne potomstwo i błogosławieństwo dla „owocu łona”. Żydzi otrzymują obietnicę płodności, płodność jest elementem błogosławieństwa. Płodność ewidentnie jest wartością dla Izraelitów, i ta wartość potwierdzona zostaje przez Boga, który ponawia w ten sposób błogosławieństwo pierwotne: „bądźcie płodni i rozmnażajcie się” (Rdz 1, 28).

W Księdze Wyjścia (23, 26) pojawiają się podobne słowa, o jeszcze silniejszym wydzwięku: „nie będzie w twoim kraju roniącej i niepłodnej”. Bóg jawi się jako pan życia i śmierci, który obdarza płodnością i zapobiega poronieniom. Zakłada się, że ludzie mają do płodności takie samo podejście: pragną, by kobiety rodziły dzieci (a nie tylko dostarczały przyjemności seksualnej), i nawet nie przychodzi im na myśl możliwość wykonywania sztucznych poronień (spędzania płodu, praktykowanego w innych kulturach). Bóg jako Prawodawca uważa, że rodzenie dzieci jest największą wartością, dlatego błogosławieństwo z obietnicą zapewnienia płodności powtarza się w Księdze Kapłańskiej (26, 9), w której również wybrzmiewa prze-

---

cze nad językiem i kulturą – tradycja i innowacja”, 22-23 września 2015, Poznań, Materiały konferencyjne, niepublikowane, s. 5.

²⁸ C. WASSEN, *Women in the Damascus Document*, Atlanta: SBL 2005, s. 115.

²⁹ W. LOADER, *The Dead Sea Scrolls on Sexuality: Attitudes Towards Sexuality in Sectarian and Related Literature at Qumran*, Cambridge: W.B. Erdmans Publishing Co 2009, s. 72.

kleństwo – groźba odebrania potomstwa (26, 22). Przerażająca zapowiedź pojawia się dalej, w wersecie 22, 29, mówiącym o pożeraniu przez matki ciał własnych dzieci. Jak wiemy, takie sytuacje rzeczywiście miały miejsce zarówno w czasach biblijnych (2 Krl 6, 28-29), jak i w czasie oblężenia Jerozolimy przez Rzymian³⁰ w 70. roku po Chr.

Z drugiej strony, wypełnienie wieku przykazań jest niemożliwe bez dzieci. Bóg niejednokrotnie wspomina o wychowaniu dzieci i wnuków, podnosząc płodność do rangi misji religijnej, nakazując: „[...] abyś opowiadał dzieciom twoim i wnukom, co zdziałałem w Egipcie. A znaki moje czyniłem między nimi, aby wiedzieli, że Ja jestem Pan” (Wj 10, 2). Noc paschalna jest nazwana „nocą czuwania po wszystkie pokolenia” (Wj 12, 42), sugerując ciągłość pokoleniową, jedność narodu jako wspólnoty wszystkich pokoleń. W Księdze Powtórnego Prawa (4, 9-10) jest mowa o tym, że Żydzi powinni przekazać wszystko swoim dzieciom i wnukom; mają uczyć się sami i uczyć swoich synów. Oczywiścieścią jest, że skoro wszystkie przepisy Prawa miały być przekazywane dzieciom, również zagadnienia czystości musiały być elementem wychowania.

4. CZYSTOŚĆ SEKSUALNA JAKO ELEMENT POLITYKI PRORODZINNEJ

Mając na względzie błogosławieństwa związane z płodnością, możemy bez trudu zauważyć, że bezżenność nie stanowiła wartości dla Izraelitów³¹. Jednak czystość, zarówno przedmałżeńska, jak i małżeńska, była przedmiotem troski Prawa Mojżeszowego. Prawodawca poświęca wiele uwagi różnym aspektom związanym z zachowaniem czystości, takim jak unikanie rozpusty, nierządu, cudzołóstwa, zachowań zboczonych. Należy jednak zauważyć, że sprawa nie zamyka się wyłącznie na VI przykazaniu, ale przy różnych okazjach Prawodawca powraca do tych zagadnień, eliminując wszystko, co mogłoby zburzyć szczęście małżeńskie i piękno rodzinnej atmosfery.

W języku hebrajskim i w mentalności starożytnych Izraelitów przykazanie „Nie cudzołóż” nie obejmowało wszystkich rodzajów nieczystości, a „Nie pożądaj żony bliźniego swego” w ogóle nie dotyczyło pożądania seksualnego³².

³⁰ Opowiada o tym Józef Flawiusz (*Wojna żydowska*, VI, 3, 4).

³¹ Szerzej na ten temat np.: S. JANKOWSKI, *Beżżenność w Piśmie Świętym i nauce Kościoła*, w: I. WERBIŃSKI (red.), *Celibat znakiem płodności duchowej w Chrystusie. W 40-lecie encykliki „Sacerdotalis caelibatus”*, Toruń: Wydawnictwo Naukowe UMK 2009, s. 11-51.

³² Gdyby było inaczej, Jezus Chrystus nie musiałby definiować pożądania jako „cudzołóstwa w sercu” (Mt 5, 28). Ponadto tekst hebrajski Wj 20, 17 mówi o „wszystkim, co należy do twojego bliźniego” (dosłownie „wszystko, co jest jego”), jednym ciągiem wymieniając żonę, sługę, służebni-

Z kontekstu ustępów biblijnych wynika, że pojęcie „cudzołóstwo” (*naaf* נאַף) dotyczy tylko działań seksualnych mężczyzny (żonatego lub nieżonatego) z kobietą, która jest żoną innego mężczyzny³³. Takie rozumienie potwierdza również dokument z Qumran, mówiący: „żaden człowiek nie powinien cudzołożyć z kobietą, która ma męża”³⁴. Księga Liczb (5, 12-13) określa niewierność (*maal* מַעַל) jako współzycie żony z innym mężczyzną (nie z mężem), który – dosłownie – „kładzie się z nią, wylewając nasienie” (וּשְׁכַב אִישׁ אֶתָּה שִׁכְבַּת־זֶרַע).

W tekstach biblijnych pojawia się wyraźne rozróżnienie między rozpustą a cudzołóstwem: „dlatego wasze córki [czyli niezamężne dziewczyny] uprawiają nierząd [תִּזְנוּיָהוּ], a wasze synowe [lub żony] cudzołożą [תִּזְנוּאָהוּ]” (Oz 4, 13-14)³⁵. Gdy jest mowa o córkach znajdujących się pod opieką rodziców, ich aktywność seksualna nie jest nazywana cudzołożeniem (נאַף), nawet jeśli chodzi o współzycie z żonatym mężczyzną. W tych sytuacjach używa się słowa „nierząd” (*zana* זָנָה). Pojęcie „cudzołóstwo” natomiast pojawia się w przypadku kobiety nazywanej *kalla* (כַּלָּה), określenie to może oznaczać „pannę młodą, synową, nowo poślubioną kobietę”³⁶, czyli kobietę zamężną.

Prawdopodobnie pojęciem „cudzołóstwo” (נאַף) nie jest objęte również współzycie żonatego mężczyzny z niezamężną kobietą. Księga Ozeasza (Oz 4, 14), mówiąc: „wy sami obcujecie z nierządnicami”³⁷, nie nazywa takiego obcowania cudzołóstwem. Odróżnienie cudzołóstwa od nierządu, rozpusty i in. ma podstawowe znaczenie, ponieważ akt seksualny objęty zakazem „nie cudzołóż” (czyli współzycie zamężnej kobiety z kimkolwiek oprócz jej męża) jest karany śmiercią (Kpł 20, 10). Inne rodzaje aktywności seksualnej nie są objęte tym przykazaniem; regulują je osobne przykazania.

---

cę, osła itp., bez dodawania kolejnych „nie pożądaj”, które sugerowałyby odmienny sposób pożądania. Dlatego też Żydzi rozumieją to przykazanie jako zakaz „pragnienia posiadania i odbierania siłą” tego, co należy do kogoś innego.

³³ Na przykład cudzołoży mężczyzna z żoną swego bliźniego (Jr 29, 23) lub kobieta, która ma męża i współżyje z innym (Ez 16, 32).

³⁴ 4Q221 7, 6. Jest to hebrajski tekst pochodzący z II w. przed Chr., zawierający fragment tzw. *Księgi Jubieluszów*, znanej również w tłumaczeniu etiopskim. Cyt. za: P. MUCHOWSKI, *Rękopisy znad Morza Martwego*, Kraków: Enigma Press 1996, s. 164.

³⁵ Cyt. za: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Najnowszy przekład z języków oryginalnych z komentarzem*, Częstochowa: Edycja św. Pawła 2008.

³⁶ L. KOEHLER, W. BAUMGARTNER, J. STAMM (red.), *Wielki słownik hebrajsko-polski i aramejsko-polski Starego Testamentu*, Warszawa: Vocatio 2008, t. 1, s. 451.

³⁷ Dosłownie זָנָהוּ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל oznacza pozostawanie sam na sam z nierządnicą.

Rabini zwracają uwagę na to, że rozdziały 18 i 20 Księgi Kapłańskiej zawierają listę zachowań seksualnych, które się Bogu nie podobają. „Wstęp” do tej listy jest sformułowany w interesujący sposób:

18, 2. Ja jestem Pan, Bóg wasz!

18, 3. Nie czyńcie, jak się czyniło w Egipcie (tam, skąd wyszliście).

18, 3. Nie czyńcie, jak się czyni w Kanaanie (tam, gdzie wejdziecie).

18, 4. Będziecie wypełniać moje wyroki, będziecie przestrzegać moich ustaw, aby według nich postępować. [I znowu:] Ja jestem Pan, Bóg wasz!

Można zatem przypuszczać, że te obrzydliwości nie były praktykowane wśród Izraelitów na szerszą skalę (zwyczajowo), jednak ich konkretne wypunktowanie jest konieczne ze względu na niebezpieczeństwo przejęcia tych zwyczajów od innych narodów. Bóg nalega, by kierowano się nie istniejącymi zwyczajami, tylko Jego „wyrokami” i „ustawami” (חוקים). Pojęcie *chukim* według Talmudu oznacza ustawy nadane przez Monarchę, których się nie kwestionuje. Raszi³⁸ wyjaśnia, że sformułowanie „Ja jestem Pan, Bóg wasz” oznacza: „[...] zaakceptowaliście moją władzę, zaakceptujcie więc moje rozkazy [...]. Musicie wiedzieć, kto nakłada na was te przykazania: Sędzia, który dokona kary, ale też wiernie wynagrodzi”³⁹.

Adresatem wypowiedzi jest mężczyzna jako inicjator aktywności seksualnej. Wyjątek stanowi werset 18, 23. Jednak literatura rabiniczna (*Torat Kohanim*) na podstawie wersetów 18, 6 (słowa „nikt z was”) i 18, 29 („każdy, kto czyni”) wyraża opinię, że te przykazania obejmują również kobiety.

Lista zakazanych stosunków seksualnych między członkami rodziny ustanawia jednoznaczne relacje w rodzinie. J. Piegsa podkreśla, że wprowadzenie seksualności do tych relacji nie tylko nie ubogaca ich, lecz także obciąża je i nawet niszczy; potwierdzają to szkody wyrządzone współcześnie przez propagowane w liberalnych społeczeństwach „wyzwolenie seksualne”⁴⁰. Niewykluczone, że tak szczegółowe wypunktowanie tych wykroczeń w rozdz. 18 i powtórka w rozdz. 20 Księgi Kapłańskiej wynika stąd, że kontakty seksualne między blisko spokrewnionymi osobami „w rodzinie” nie były uważane za coś nagannego w środowiskach Egipcjan i Kanaanitów. Bóg jednak eliminuje w swoim Prawie wszelkie kontakty seksualne pomiędzy bliskimi krewnymi.

³⁸ Rabbi Szlomo Icchaki ("ש"ר1040-1105).

³⁹ Cyt. za: *The Complete Jewish Bible with Rashi Commentary*, http://www.chabad.org/library/bible_cdo/aid/9919#showrashi=true (dostęp: 10.12.2015).

⁴⁰ J. PIEGSA, *Małżeństwo sakramentem*, s. 30.

Możemy zauważyć, że zakazując czynności, na które istniało domniemane przyzwolenie społeczne, Prawo Mojżeszowe mówi o niepożądanych praktykach z obrzydzeniem, by społeczeństwo Izraela nauczyło się negatywnego stosunku do nich. Brzydzi się tym święty Bóg, powinien się tym brzydzić także Jego święty lud. Stosuje się tu pojęcia:

רָאָה – „cudzołóżyć”;

תְּבַל – „sromota, perwersja” (o zoofilii 18, 23 oraz o współżyciu z synową 20, 12);

תּוֹעֵבָה – „obrzydliwość”;

טִמְאָה – „splugawienie”;

זָנָה – „nierządnicza”;

זָמָה – „zbrodnia; niegodziwość; nikczemność; nierząd”;

לָקַח – „wziąć, zabrać; przyjąć – zazwyczaj o ślubie legalnym” (np. 18, 18: „nie weźmiesz, by odsłaniać nagość” – לֹא תִקַּח לְצַרֵּר לְגִלוֹת עֶרְוָה).

Bezpośrednio stosunek seksualny jest nazywany następująco:

– zbliżać się – קָרַב;

– [zbliżać się, by] odsłaniać nagość – לְגַלּוֹת עֶרְוָה;

– kłaść się (zwłaszcza „wylewając nasienie” – (שָׁכַב שְׁכַבְתָּ-זָרַע));

– parzyć się – רָבַע (w przypadku zwierząt oraz zoofilii).

Wersety 20, 15-16 mówią o zoofilii, czyli seksie ze zwierzętami:

– o mężczyźnie: תָּהוּ שָׁכַבְתָּו (kładzie się lub wylewa nasienie);

– o kobiecie: לְרַבְּעָה לְרַבֵּךָ (zbliża się, by parzyć z nim) lub w 18, 23 (ustawia się przed zwierzęciem, by się parzyć – לֹא תִתְעַמֵּד לְפָנָי בְּהֵמָה לְרַבְּעָה).

Wbrew pozorom, zoofilia mogła stanowić poważny problem moralny dla społeczeństwa izraelskiego. *Encyklopedia dewiacji społecznych*⁴¹ wspomina o orgiach z czynnym udziałem psów w starożytnej Mezopotamii, a także udokumentowanych przypadkach mężczyzn egipskich, którzy chwalili się tym, że uprawiali zoofilski seks z aligatorami. Kodeks Hammurabiego (XX w. przed Chr.) przewidywał karę śmierci za wykorzystywanie jakichkolwiek zwierząt do działań seksualnych, z kolei prawo hetyckie (XIII w. przed Chr.) zawierało wskazówki, z jakimi zwierzętami wolno uprawiać seks, a z jakimi nie wolno⁴².

Zestawienie zakazanych czynów seksualnych oraz ich konsekwencji przedstawiono w tabeli 1.

⁴¹ C.J. FORSYTH, H. COPES (red.), *Encyclopedia of Social Deviance*, Los Angeles: Sage Publications, Inc. 2014, s. 53.

⁴² A.L. PODBERSCEK, A.M. BEETZ (red.), *Bestiality and Zoophilia: Sexual Relations with Animals*, West Lafayette: Purdue University Press 2005.

Tabela 1. Zestawienie zakazów stosunków seksualnych w rozdziałach 18 i 20

Zakazany czyn	Rozdział 18	Rozdział 20	Konsekwencje
Odkrywanie nagości krewnego	18, 6		
Odkrywanie nagości ojca i matki (obcowanie z żoną ojca)	18, 7-8	20, 11	poniesie śmierć zarówno przestępca, jak i owa żona ojca
Odkrywanie nagości siostry	18, 9; 11	20, 17	oboje poniosą śmierć
Nagość wnuczki	18, 10		
Nagość ciotki (siostry ojca) (siostry matki)	18, 12 18, 13		
Nagość wuja (żona brata ojca)	18, 14	20, 19-20	umrą bezdzietnie
Nagość żony twego syna	18, 15	20, 12	oboje poniosą śmierć
Nagość żony brata	18, 16	20, 21	będą bezdzietni
Jednocześnie kobieta i jej córka lub wnuczka	18, 7	20, 14	spalą jego i je (rabini uczą, że tylko kobieta ma być spalona)
„Wzięcie” (חֲבֻלָּה) kobiety i jej siostry	18, 18		będzie rywalizacja
Z kobietą w czasie miesiączki	18, 19	20, 18	oboje wytraceni (ונכרתו שניהם)
Wylewa nasienie/cudzołoży z żoną bliźniego	18, 20	20, 10	oboje poniosą śmierć
Z mężczyzną jak z kobietą	18, 22	20, 13	obaj poniosą śmierć
Zoofilia męska i żeńska	18, 23	20, 15-16	śmierć poniesie i człowiek, i zwierzę

Jak widać, lista ma pewne braki: nie mówi o kobiecym homoseksualizmie ani o masturbacji. Majmonides⁴³ uważał homoseksualizm kobiet za praktyki Egiptu zakazane w Kpł 18, 13. Masturbacja mężczyzny jest w judaizmie uważana za wykroczenie ze względu na Onana (Rdz 38, 8), który stosował stosunek przerywany. W kontekście występu Onana każdy wytrysk nasienia poza pochwę kobiety jest uważany za wykroczenie określane jako *hasz'chatat zera* (niszczenie nasienia)⁴⁴.

⁴³ Rabbi Mosze ben Majmon (w skrócie RaMBaM), 1135-1204.

⁴⁴ A. STEINBERG, *Encyclopedia of Jewish Medical Ethics*, Jerusalem 2003, s. 912-915.

Z kolei masturbacja kobiet jest uważana za czyn sprowadzający nieczystość, jak zresztą każdy dotyk rękami narządów płciowych. Z tego powodu po przebudzeniu oraz po wykonaniu czynności, przy których żyd jest zmuszony do dotykania narządów (np. czynności higienicznych), należy obmyć ręce i wypowiedzieć specjalne błogosławieństwo⁴⁵.

Jakby uzupełnieniem tej listy jest tekst Pwt 22, 13-29. Omówiono tutaj następujące przypadki:

- a) mężczyzna współżyje z cudzą żoną – należy ukamienować oboje;
- b) mężczyzna zgwałcił kobietę zamężną, a kobieta nie krzyczała, czyli przyzwalała na to – należy ukamienować oboje;
- c) jeżeli kobieta krzyczała, a nikt nie przyszedł jej z pomocą, nie ponosi winy, nie zasługuje na śmierć – ukamienować należy tylko mężczyznę.

Wszystkie wypunktowane w tabeli 1 czyny z religijnego punktu widzenia powodują zbiorowe skalenie („splugawienie” *tum 'a*) i, jako konsekwencję, wytracenie narodu (Kpł 18, 24-30). Słowa „Świętymi bądźcie” (Kpł 19, 2) są wyjaśnione w traktacie talmudycznym *Wajikra Raba*, nawiązując do słów Kpł 21, 78; 21, 15; 21, 67, w taki sposób, że chodzi o zachowanie moralności i czystości seksualnej. Niewątpliwie, wszystkie te przepisy mają chronić wyjątkowość więzi małżeńskiej, która nadaje cel i sens ludzkiej płciowości, a ich nieprzestrzeganie prowadzi do samozagłady społeczeństwa. Autorem przepisów jest Bóg Stwórca, zbawiciel Izraela i jego król, dlatego kwestionowanie ich jest niedopuszczalne, a wypełnianie konieczne; skutkiem zaś wypełniania jest błogosławieństwo w postaci płodności, licznej rodziny, obfitości zbiorów i radosnego świętowania we wspólnocie rodzinnej. Moralność Izraela nabiera nowego wymiaru, mimo że w większości zwyczajowo przestrzegano tych reguł, a odchylenia od istniejących norm nie były akceptowane społecznie.

Ochrona moralności i przyzwoitości poprzez wypracowanie zdrowych relacji społecznych znajduje potwierdzenie m.in. w talmudycznych dyskusjach na temat rozwodu. Rabini uważali, że jeśli żona nie przestrzega przepisów Tory i naraża męża na złamanie przykazań, to należy się z nią rozwieść. Podobnie rozwód zalecano w sytuacjach moralnie wątpliwych, jak np. wspólna kąpiel żony z obcymi mężczyznami. Kobiętę kwalifikowało do rozwodu również nieprzestrzeganie zwyczajów żydowskich, wśród których wymienia się chodzenie po ulicy z rozpuszczonymi włosami i zagadywanie obcych mężczyzn⁴⁶.

⁴⁵ Zob. np. modlitewnik hebrajski *Sidur szabchej geulim*, Jeruzalaim 1995, s. 1.

⁴⁶ Więcej na ten temat: M. RUCKI, *Czy Jezus akceptował rozwód?*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 22 (2014), nr 1, s. 67-86.

5. CZYSTOŚĆ PRZEDMAŁŻEŃSKA

Zachowanie czystości przedmałżeńskiej (dziewictwa) stanowiło ważny element przygotowania do życia w rodzinie, czyli procesu wychowywania dzieci. Badacze podkreślają, że społeczeństwa śródziemnomorskie wysoko ceniły dziewictwo kobiet oraz czystość wdów⁴⁷. Wartość czystości znajduje w judaizmie nawet przełożenie na pieniądze: mianowicie *ketuba*, czyli dokument stwierdzający zawarcie związku małżeńskiego, zawiera słowa: „dam ci 200 zuzów srebra za twoją czystość”. Talmud wyjaśnia, że jest to standardowa „stawka” dotycząca pierwszego małżeństwa, która odpowiada 50 szeklom, czyli około kilogramowi srebra⁴⁸. Znalezione w Egipcie i w Izraelu starożytne *ketuby* zawierają zawsze taką samą cenę⁴⁹. Natomiast grzywna za fałszywe oskarżenie żony, że nie była dziewicą w chwili zamążpójścia, wynosiła zgodnie z Prawem 100 szekli⁵⁰ (Pwt 22, 19).

Współżycie z niezamężną dziewczyną obliguje żyda do natychmiastowego zawarcia z nią związku małżeńskiego (Wj 22, 15), choć ostateczna decyzja co do zawarcia związku należy do ojca dziewczyny nawet w przypadku współżycia przedmałżeńskiego (22,16). Znaleziony w Qumran Zwój Świątynny sugeruje, że zgwałcona dziewica ma być poślubiona przez gwałciciela tylko w tym wypadku, gdy „dziewczyna jest dla niego dozwolona przez Prawo”⁵¹, co wyłącza np. przypadki kazirodztwa (zob. tab. 1).

Pięcioksiąg Mojżeszowy przewiduje dwie możliwości zaistnienia seksu przedmałżeńskiego: Wj 22, 16 mówi o dziewczynie uwiedzionej (יִפְתָּהּ), zaś Pwt 22, 28 – o zgwałconej (תִּפְסֶהּ). Zgodnie z naturą dziewczyna nie jest inicjatorem działań seksualnych⁵², dlatego pełną odpowiedzialność ponosi w tych przypadkach mężczyzna. I. Werrett zauważa, że Zwój Świątynny jakby łączy te dwa zapisy Prawa Mojżeszowego, przy czym mężczyzna, który uwiódł niezaręczoną dziewczycę, musi zapłacić 50 szekli i – jeśli małżeństwo między nimi nie łamie Prawa Mojżeszowego – się z nią ożenić. W odróżnieniu od Wj 22, 15, Zwój Świątynny nie przewiduje możliwości, by ojciec odmówił wydania córki za mąż za uwodziciela⁵³.

⁴⁷ C. WASEN, *Women in the Damascus Document*, s. 105.

⁴⁸ M.J. BROYDE, M. AUSUBEL (red.), *Marriage, Sex, and Family in Judaism*, Oxford: Rowman & Littlefield 2005, s. 193.

⁴⁹ Ph. PALMER, *The Promise of the Father*, Eugene: Wipf and Stock Publishers 2013, s. 109.

⁵⁰ Ta kwota odpowiada wartości 50 baranów (w Kpł 5, 15 baran kosztował 2 sykle).

⁵¹ W. LOADER, *The Dead Sea Scroll on Sexuality*, s. 355.

⁵² Zob. np.: M. PAROL, *Potrzeby a relacje między mężczyznami i kobietami*. „Fides et Ratio” 2(13)2013, s. 9.

⁵³ I. WERRETT, *Ritual Purity and the Dead Sea Scrolls*, Leiden–Boston: Brill 2007, s. 168.

Z kolei odpowiedzialnością za to, by niezamężna dziewczyna „dobrze się prowadziła”, jest obarczony przez Prawodawcę jej ojciec: „Nie będziesz hańbił (לְאֵלֶיךָ אֶל-תְּחַלְּלֶנָּה *al-t'challel*) swojej córki, czyniąc z niej nierządnicę” (Kpł 19, 29). Gdyby natomiast dziewczyna uprawiała nierząd bez wiedzy i zgody rodziców, to po ujawnieniu tego faktu należało ją ukarać śmiercią (Pwt 22, 20). Ujmując zagadnienie szerzej, przykazanie to wskazuje na odpowiedzialność całej rodziny, a nie tylko indywidualnych osób, za moralność w kraju. Mężczyzna ma zadbać o czystość własną, o czystość dziewczyn, z którymi się spotyka, a także o czystość swojej córki.

Spółeczność ludu Izraela wspierała rodzinę w wysiłkach wychowawczych m.in. przez dezaprobatę społeczną nierządu. Na przykład o kobiecie niezamężnej, która uprawiała nierząd w domu swojego ojca (por. Pwt 22, 21), mówiło się, że ma „złą reputację” (*szem raa*, dosłownie „złe imię”). Wspomina o tym starożytny Dokument Damasceński znaleziony w Qumran. W tym kontekście W. Loader mówi o „liście występków”, potępiającej kobiety, które okryły się niesławą w domu swojego ojca, kobiety, które nie dochowały wierności narzeczonemu (lub być może wdowy niezachowujące czystości w swoim wdowieństwie), a także mężczyzn, którzy podejmują współżycie w niewłaściwym dniu (prawdopodobnie chodzi o miesiączkę żony) lub współżycie z żoną w ciąży, a także mężczyzn, którzy żenią się z blisko spokrewnionymi kobietami, oraz tych, którzy uprawiają seks homoseksualny⁵⁴.

Prawo Mojżeszowe jednoznacznie nakazuje arcykapłanom: „Za żonę weźmie tylko dziewicę. Nie weźmie za żonę ani wdowy, ani rozwódki, ani pohańbionej, ani nierządnicę: żadnej z takich nie weźmie” (Kpł 21,13-14). Jednak Prawodawca milcząco zakłada, że każdy mężczyzna bierze za żonę dziewicę, o czym świadczą dyskusje na temat „dowodów dziewictwa” (Pwt 22, 15). Radykalna społeczność eseneńczyków, prawdopodobnie zamieszkująca osiedle w Qumran, posunęła się jeszcze dalej. W ich pismach wymienia się trzy kategorie kobiet, których zabrania się poślubić: niezamężną kobietę prowadzącą niemoralne życie, niemoralną kobietę mieszkającą w domu swojego ojca oraz wdowę, która nie trwa w czystości⁵⁵. W innym ujęciu są to kobiety, które uprawiały nierząd w sposób otwarty lub ukryty, które podejmowały aktywność seksualną jako panny mieszkające pod opieką rodziców, a także wdowy, które po śmierci męża były aktywne seksualnie⁵⁶. We wszystkich trzech przypadkach sekta eseneńczyków uważa, że te kobiety

⁵⁴ W. LOADER, *The Dead Sea Scroll on Sexuality*, s. 180.

⁵⁵ Tamże, s. 352.

⁵⁶ Tamże, s. 159.

nie są dozwolone jako kandydatki do małżeństwa. Jak zauważa A. Shemesh, sekciarze rozciągnęli prawo, dotyczące tylko kapłanów, na całą swoją społeczność⁵⁷. Wassen podkreśla, że dziewictwo panny młodej oraz czystość wdowy były uważane za normę społeczną, jednakże tylko esseńcyzy nadali jej status prawa obowiązującego wszystkich ludzi⁵⁸.

Dokument Damasceński nakazuje, by w chwili zaręczyn ojciec panny młodej opowiedział panu młodemu „o wszystkich jej ułomnościach, aby nie sprowadził na siebie wyroku przekleństwa, jak powiedziano: «Przeklęty, kto wprowadza w błąd ślepego na drodze» (Pwt 27, 18), i także nie da jej temu, kto nie jest odpowiedni dla niej”. Dotyczy to również fizycznego dziewictwa wydawanej za mąż córki, gdyż nieco dalej Dokument stwierdza: „Żadnej, która okryła się niesławą w okresie swego panieństwa w domu swego ojca, nikt nie powinien brać”⁵⁹.

Pojawia się zatem problem: z jednej strony ojciec może ukrywać, że jego córka uprawiała nierząd, mieszkając pod jego opieką, a z drugiej może nie wiedzieć, że ona tak postępowała. Prawo halachiczne, zachowane we fragmentach qumrańskiej księgi oznaczonych jako 4Q159, mówi o badaniach stwierdzających dziewictwo: „Jeśli kto znieśławi dziewicę izraelską (tzn. ogłosi, że nie była dziewicą), to jeśli w chwili, gdy ją bierze, powie to, zbadają ją, czy jest to wiarygodne. Jeśli nie kłamał o niej, zostanie stracona. Jeśli zaś fałszywie świadczył o niej, zostanie ukarany dwoma minami i nie będzie mógł odesłać jej przez wszystkie jego dni”⁶⁰.

Odrębnym problemem regulowanym przez Prawo Mojżeszowe jest prostytutka sakralna jako jedna z form bałwochwalstwa. W wersetach 20, 5-6 praktyki bałwochwalcze związane z Molochem, nekromancja i wróżbiarstwo są nazwane „czynić nierząd” (לִזְנוּת *liz'not*). Wiemy jednak, że nierząd jako taki nie jest zabroniony przez Prawodawcę, i nie jest przewidywana kara ani dla nierządnic, ani dla mężczyzny korzystającego z jej usług. Jednak mówiąc o tym samym wydarzeniu, Księga Liczb (25, 1-2) opowiada o tym, że lud zaczął uprawiać nierząd (לִזְנוּת *liz'not*) z Moabitkami i dał się uwikłać w bałwochwalstwo. W Księdze Liczb (31, 18) jest mowa o dziewczętach pogańskich, które jeszcze nie obcowały z mężczyzną. Wzięte do niewoli, mogły pozostać przy życiu. Prawdopodobnie dlatego, że współżycie seksualne było elementem kultu bałwochwalczego i dziewice, siłą rzeczy, nie miały w nim udziału. Fakt istnienia w starożytności praktyk związanych

⁵⁷ A. SHEMESH, *4Q271.3: A Key to Sectarian Matrimonial Law*, „Journal of Jewish Studies” 49 (1998), nr 2, s. 247.

⁵⁸ C. WASSEN, *Women in the Damascus Document*, s. 81.

⁵⁹ 4Q271, 1, 1, 8 oraz 1, 1, 13. Cyt. za: P. MUCHOWSKI, *Rękopisy znad Morza Martwego*, s. 232.

⁶⁰ 4Q159, 2-4, 8-10. Cyt. za: P. MUCHOWSKI, *Rękopisy znad Morza Martwego*, s. 107.

z bałwochwalstwem w chwili utraty dziewiczości zdaje się potwierdzać to przypuszczenie⁶¹.

Niewykluczone, że w tych sytuacjach chodzi o związek kultów bałwochwalczych z orgiami i rozpustą. Wydaje się, że zjawisko prostytucji sakralnej, tj. uprawianej na cześć jakiegoś bóstwa, było bardzo rozpowszechnione wśród starożytnych narodów. Prostytucja sakralna jest wspomniana już w eposie *Gilgamesz*, gdzie prostytutka poświęcona swojej bogini odgrywa ważną rolę w fabule opowiadania⁶². Być może dlatego w Pwt 23, 18-19 pojawia się zakaz uprawiania prostytucji sakralnej⁶³, mimo że prostytucja jako taka nie została zakazana.

Możemy przypuszczać, że właśnie po to, by wyeliminować pokusę organizowania orgii na cześć JHWH, Bóg określa współzycie seksualne jako działanie prowadzące do nieczystości rytualnej (z powodu wytrysku nasienia – Kpł 15, 18). Oznaczałoby to dodatkowe ograniczenie współzycia seksualnego wyłącznie do łoża małżeńskiego i uhonorowanie cnoty czystości przedmałżeńskiej.

6. PODSUMOWANIE

Bóg stworzył człowieka z miłości i dla miłości, ale ten porządek został zburzony przez grzech pierworodny. Zbawienie ludzkości nie oznacza przyzwolenia na zło, tylko poniesienie przez Jezusa konsekwencji dokonanego zła, byśmy mogli z Nim odbudować (przynajmniej częściowo) pierwotny ład rodzinny.

Planując trwanie wybranego narodu przez wiele pokoleń, Bóg „zabezpieczył” ciągłość i jedność pokoleń, m.in. wprowadzając przykazania dotyczące zdrowych relacji w rodzinie oraz zachowywania czystości. Mimo że kary za wykroczenia wydają się nam zbyt surowe, w rzeczywistości o wiele większym złem są naturalne konsekwencje nieładu moralnego, rozpusty i zbroczeń, które doprowadziły do upadku niejedną cywilizację, i które obserwujemy również dziś.

---

⁶¹ Praktykowanie takich zwyczajów w starożytnej Babilonii, Fenicji i Wielkiej Armenii omawia E. LIPIŃSKI: *Cult Prostitution and Passage Rites in the Biblical World*, „Roczniki Biblijne” 3 (60/1) (2013), s. 9-27.

⁶² N. QUALLS-CORBETT, *The Sacred Prostitute: Eternal Aspect of the Feminine*, Toronto: Inner City Books 1988, s. 33-34.

⁶³ E. Lipiński (*Cult Prostitution*) wykazuje, że w Pwt 23, 18-19 jest mowa o zwykłej prostytucji, a nie o sakralnej. Również średniowieczne żydowskie komentarze do tych wersetów mówią raczej o zwykłej prostytucji.

Rozpatrywane kompleksowo Prawo Mojżeszowe przewiduje przekazywanie młodym pokoleniom prawd o seksualności oraz społeczną dezaprobatę dla niemoralnych zachowań. Bóg zaplanował i buduje swój lud jako cywilizację życia, w której płodność i liczna rodzina są uważane za szczęście, przedmiot dumy i źródło radości każdego człowieka i całego społeczeństwa.

Trwająca ponad trzy tysiące lat historia Izraela potwierdza wartość zasad wychowawczych i pozytywny wpływ zachowywania czystości na społeczeństwo. Można z tego wyciągnąć wiele wniosków pedagogicznych do zastosowania w dzisiejszym społeczeństwie. Czystość przedmałżeńska, wierność, wartość wielodzietności – są to postawy kształtowane przez rodzinę, ale też przez społeczeństwo, prawo spisane oraz egzekwowane przez przywódców politycznych i religijnych. Zasady te powinny być uwzględniane w programach nauczania, w projektach wychowawczych, zwłaszcza tych wspieranych przez rząd, ponieważ zdrowie społeczeństwa i trwałość narodu i państwa powinny być przedmiotem szczególnej troski rządzących.

BIBLIOGRAFIA

- BENYAMIN A.S., Wysilek, AIDS i ciąża. Kultura islamistów przytłoczona na drodze Allaha, w: I Międzynarodowa Konferencja „Badania porównawcze nad językiem i kulturą – tradycja i innowacja”, 22-23 września 2015, Poznań, Materiały konferencyjne, niepublikowane, s. 5.
- BERKO A., *The Smarter Bomb: Women and Children as Suicide Bombers*, Plymouth, UK: Rowman & Littlefield 2012.
- BROYDE M.J., AUSUBEL M. (red.), *Marriage, Sex, and Family in Judaism*, Oxford: Rowman & Littlefield 2005.
- CUDAK S., Znaczenie rodziny w eliminowaniu trudności wychowawczych u dzieci i młodzieży, „Roczniki Pedagogiczne” 6(42) (2014), nr 4, 33-50.
- DZIEWIECKI M., Jak mówić do młodych o czystości i jak wychowywać w czystości?, „Zeszyty Formacji Katechetów” 15 (2015), nr 3 (59), s. 77-92.
- FORSYTH C.J., COPES H. (red.), *Encyclopedia of Social Deviance*, Los Angeles: SAGE Publications, Inc. 2014.
- FRANKOWICZ-GASIUL B., MICHALIK A., CZERWIŃSKA A., ZYDOREK M., OLSZEWSKA J., OLSZEWSKI J., Cięża młodocianych – problem medyczny i społeczny, „Studia Medyczne” 11 (2008), s. 57-63.
- GALKOWSKI S., *Rozwój i odpowiedzialność: antropologiczne podstawy koncepcji wychowania moralnego*. Lublin: Wydawnictwo KUL 2003.
- GRZELAK S., *Profilaktyka ryzykownych zachowań seksualnych młodzieży. Aktualny stan badania świecie i w Polsce*, Warszawa: Wydawnictwo Scholar 2006.

- GURYCKA A., *Struktura i dynamika procesu wychowawczego*, Warszawa: PWN 1979.
- JANKOWSKI S., *Beżenność w Piśmie Świętym i nauce Kościoła*, w: WERBIŃSKI I. (red.), *Celibat znakiem płodności duchowej w Chrystusie. W 40-lecie encykliki „Sacerdotalis caelibatus”*, Toruń: Wydawnictwo Naukowe UMK 2009.
- KAWERAU P., KROLL T. (Transl.), *The Chronicle of Arbela, Lovanii 1985*.
- KOEHLER L., BAUMGARTNER W., STAMM J., *Wielki słownik hebrajsko-polski i aramejsko-polski Starego Testamentu, t. 1*, Warszawa: Vocatio 2008.
- KORCZAK J., *Prawidła życia*, Warszawa: Wydawnictwo Pelikan 1988.
- KORNAS-BIELA D., *Czystość*, w: K. CHAŁAS (red.), *Encyklopedia aksjologiczna*, Radom: Polwen.
- KRAWIEC G., *Czystość jako wartość*, „Roczniki Pedagogiczne” 7(43) (2015), nr 3, s. 93-114.
- KUBIAK-JABŁOŃSKA D., *Ciało jako kategoria pedagogiczna*, „Roczniki Pedagogiczne” 6 (42) (2014), nr 1, s. 69-85.
- LIPIŃSKI E., *Cult Prostitution and Passage Rites in the Biblical World*, „Roczniki Biblijne” 3 (60/1) (2013), s. 9-27.
- LOADER W., *The Dead Sea Scrolls on Sexuality: Attitudes towards Sexuality in Sectarian and Related Literature at Qumran*, Cambridge: W.B. Eerdmans Publishing Co 2009.
- MCDOWELL J., *Nie! Pomóż swojemu dziecku pokonać presję seksualną*, Lublin: Wydawnictwo Pojednanie 1992
- MUCHOWSKI P., *Rękopisy znad Morza Martwego*, Kraków: Enigma Press 1996.
- MUSZYŃSKI H., *Zarys teorii wychowania*, Warszawa: PWN 1977.
- PALMER Ph., *The Promise of the Father*, Eugene: Wipf and Stock Publishers 2013.
- PAROL M., *Potrzeby a relacje między mężczyznami i kobietami*, „Fides et Ratio” 4 (2013), nr 2, s. 5-15.
- PIEGSA J., *Małżeństwo sakramentem – rodzina kościołem domowym*, Opole: WT Uniwersytetu Opolskiego 2005.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Najnowszy przekład z języków oryginalnych z komentarzem*, Częstochowa: Edycja św. Pawła 2008.
- PODBERSCEK A.L., BEETZ A.M. (red.), *Bestiality and Zoophilia: Sexual Relations with Animals*, West Lafayette: Purdue University Press 2005.
- Pornografia – zagrożenie dla rodziny i społeczeństwa. Materiały z posiedzeń sejmowej Komisji Rodziny oraz senackiej Komisji Rodziny i Polityki Społecznej*, Warszawa 1999.
- QUALLS-CORBETT N., *The Sacred Prostitute: Eternal Aspect of the Feminine*, Toronto: Inner City Books 1988.
- Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa: Ministerstwo Edukacji Narodowej 2014.
- RUCKI M., *Czy Jezus akceptował rozwód?*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 22 (2014), nr 1, s. 67-86.
- SHEMESH A., *4Q271.3: A Key to Sectarian Matrimonial Law*, „Journal of Jewish Studies” 49 (1998), nr 2, s. 244-263.
- Sidur szabchej geulim*, Jeruzalaim 1995.
- ŚLABEK P., *Jan Paweł II naucza. O rodzinie*, Kraków: Wydawnictwo M 2011.

- STEINBERG A., *Encyclopedia of Jewish Medical Ethics*, Jerusalem: Feldheim Publ. 2003.
- ŚLIWERSKI B., *Pedagogika ogólna*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls” 2012.
- TABORA-MARCJAN E., Terminologiczne podstawy refleksji pedagogicznej i edukacyjnej, w: R.M. Śliwerski, A. Guzik, *Teoretyczne i praktyczne aspekty współczesnej edukacji*, Kraków: Krakowska Akademia im. A. F. Modrzejewskiego 2009.
- WASSEN C., *Women in the Damascus Document*, Atlanta: SBL 2005.
- WERRETT I., *Ritual Purity and the Dead Sea Scrolls*, Leiden–Boston: Brill 2007.
- WOJCIECHOWSKA K., Nauczyciel – przewodnikiem w procesie promowania zdrowia w szkole, „*Roczniki Pedagogiczne*” 6(42) (2014), nr 2, s. 127-142.
- WORONIECKI J., *Katolicka etyka wychowawcza, t. II: Etyka szczegółowa*, Lublin: Redakcja Wydawnictwo KUL 1986.
- Zasieczna B. (red.), *Leksykon religii od A do Ż*, Warszawa: MUZA 1994.

WYCHOWANIE DO CZYSTOŚCI W PRAWIE MOJŻESZOWYM

Streszczenie

W artykule omówiono kwestię czystości, jaką przedstawiono w Biblii, w Prawie Mojżeszowym. Prawodawca skoncentrował się na wielu aspektach czystości jako ważnego elementu ochrony rodziny i ciągłości pokoleniowej. W Biblii Izrael jest uważany za wielopokoleniową wspólnotę rodzin, w której panuje miłość, radość i szacunek do życia. Bóg Biblii chroni Izrael, zabraniając wielu zachowań seksualnych (zwłaszcza w obrębie relacji rodzinnych) i innych zbroczeń. Kultury i uwielbienia wymagające seksualnej aktywności są nie do pomyślenia, zarówno w kontekście bałwochwalsstwa, jak i w kontekście judaizmu. Rodzina jest zobowiązana chronić swoje córki, czyli młode pokolenie, od prostytucji, a nawet złej reputacji. Rodzice muszą uczyć swoje dzieci, aby zachowały czystość i spełniały wszystkie wymagania Prawa Mojżeszowego dotyczące życia rodzinnego.

Słowa kluczowe: Pięcioksiąg Mojżeszowy; prawo żydowskie; czystość seksualna; wychowanie; rodzina.

CHASTITY EDUCATION IN THE MOSAIC LAW

Summary

The paper discusses the issue of chastity as it is presented in the Law of Moses. Since the chastity is an important element of the family protection and generational continuity, the Lawgiver concentrated on many aspects of it. First of all, Israel is considered to be a community of families and a unity of long lasting generations. It is destined to celebrate life and to enjoy love and joy of a community. Second, Israeli people are strictly prohibited from a wide range of sexual behavior especially inside the family relations, and from various perversions. The cults and worship involving a sexual activity are unthinkable both in context of idolatry and in context of Judaism. Next, the family is obliged to protect its daughters, i.e. young generation, from prostitution and even bad reputation. And finally, parents have to teach their children to keep chastity and to fulfill all the requirements of the Law of Moses concerning family life.

Key words: Pentateuch; Jewish Law; chastity; parenting; family.